

III.

BESZÉD

MELYET

AZ 1893/94. EGYETEMI TANÉVNEK ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁKOR

EZUTTAL 1893. ÉVI OCTOBER 15-ÉN

A KIRÁLYI MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM IFJUSÁGÁHOZ

INTÉZETT

LÁNG LAJOS

A JOG- ÉS ÁLLAMTUD. DOCTORA, A STATISTIKA NY. R., S A NEMZETGAZDASÁG, PÉNZÜGYTAN ÉS PÉNZÜGYI JOG JOGOSÍTOTT TANÁRA, A M. KIR. PÉNZÜGYMINIS-
TERIUM VOLT ÁLLAMTITKÁRA, A II. ALAPVIZSGÁLAT, AZ ÁLLAMTUD. ÁLLAMVIZ-
GÁLATI BIZOTTSÁG TAGJA, A M. TUD. AKADEMIA NEMZETGAZDASÁGI ÉS STATISZTIKAI
BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE, S AZ „INSTITUT INTERNATIONAL DE STATISTIQUE“ ÉS A M.
TUD. AKADEMIA RENDES TAGJA, ORSZ. KÉPVISELŐ, A JOGTUDOMÁNYI KAR DECÁNJA.

RECEIVED

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY

WASHINGTON, D. C.

DEPARTMENT OF THE ARMY

OFFICE OF THE SECRETARY

WASHINGTON, D. C.

Uraim!

Főiskolánk hagyományaként az egyetem ünnepe nem múlhatik el a nélkül, hogy az ifjúság komoly munkára ne serkentetnék. E szép hagyományt teljesen igazolja az a körülmény, hogy az a pár év, melyet önök uraim az egyetem falai között lesznek töltendők, életök egyik legfontosabb korszakát alkotja. Az alsó- és középiskolák hosszú gyakorlata által immár megérlelt, de az élet nehéz gondjai által még el nem lankadt szellemmel érkeznek önök ide körünkbe, hol a különböző ismeret-ágak tanszékei egy-egy forrását nyitják meg a tudománynak, mely életezéljaik minél teljesebb megvalósítására a kellő alapot megadja. Nincs kor az ember életében, mely jobban megérdemelné a pótolhatatlanság és visszahozhatatlanság jelzőjét, mint az, melynek küszöbét az imént lépték át. Mert ha az ifjúságot joggal nevezhetjük az örömek gondtalan korának, az csak egy föltétel alatt fogadható el, ha azt az időt, mely a gondot a maga egész ridegségében még nem ismeri, úgy használják föl, hogy az ne legyen később maga a gondok szülőanyjává.

Távol van tőlem, hogy önöknek egy aszketikus világfelfogást hirdessek, mely csak nehéz

kötelességek teljesítését követeli és más örömet nem ismer, mint azt, mely a kötelességteljesítésből fakadhat. Minden életkornak meg van a maga munkája mellet a maga öröme, a mi nélkül nemcsak letörölnők létünknek minden varázsát, de megsemmisítenők azt a forrást is, mely erőnkét folyton megújítja s mindig nagyobb és nagyobb feladatok megvalósítására képesíti. És éltünk minden korszaka közt bizonyynyal az önök tavasza az melyben az örömök a legigénytelenebb forrásból is a legkiapadhatatlanabb módon bugyognak, a költészet ama bájos zománczával, mely a késő visszamemlékezés elhalványodó sugáriban is a megelégedettség derült mosolyával aranyozza be öreg napjainkat.

Ám élvezzék Önök koruk minden örömét és ne engedjék magukat megzavartatni semmiféle fanyar világnézet által, mely a maga sivár ifjúsága keserveiből irigyen tekint a mások örömére. De a midőn az érem egyik oldalát nem tévesztik el szemeik elől, ne feledkezzenek meg a másikról sem: a munkáról. Miként a túlkemény vas merevvé és törékenynyé válik és csak a puhább szénnel való vegyületében nyeri el az aczél sajátos ruganyos ellenálló képességét, úgy az emberi élet is az öröm és a munka szerencsés vegyülésében nyeri meg legfőbb erejét és értékét. És ez a munka egy korban sem oly fontos, mert egyikben sem lehet oly odaadásteljes és eredményes, mint épen az önökében. Igen nagy részök abban a szerencsés helyzetben van, hogy még nem ismeri az élet terheit és a mindennapi gond ólmos terhe nem

szegi ifjú szellemök vidám szárnycsapásait. És még azok is, kik Önök közül már megízlelték az élet nehéz gondjait, legalább aránylag csekély igényekkel lépnek ki az életbe, úgy hogy még mindig több idejük marad szellemök kiképezésére, mint életök bármely más szakában. És a mi fő, ez a szellem az ifjúság boldog erejétől duzzad, nem érdeklődik pusztán a legközelebbi szükség parancsoló és elodázhatatlan követelményei iránt, hanem képes magasabb és általánosabb szempontokra is emelkedni; megvan még benne a tudomány eszményi szeretete és el tud még merülni az elmélet gazdag szövevényeibe, mely közvetlenül alig látszik gyakorlati értékűnek, de későbbi hatásában az emberi elme kiélesítésében és a tudomány további művelésére vonatkozó képesség elsajátításában több gyakorlati hasznót hajt, mint a mennyit bármily nagy pillanatnyi érdek kielégítése is nyújthat.

A legközelebb fekvő érdek, mely önöket e szép és irigylésre méltó korban komoly munkára ösztönözheti, saját egyéni érdekek. A tudományos fokok minél gyorsabb és szerencsésebb elnyerése vezeti önöket életpályájuk legközelebbi céljaihoz. De a külső képesítések, melyeket nem is szereznek meg mindannyian, és a melyekkel a legtöbben koruk feladatát kimerítettnek tartják, csak egy kis része annak, mit önöknek az egyetem falai közt elsajátítaniok kellene. Ha életérdekeik minél teljesebb elérését szívéükön hordják, úgy ne tekintsék azokat másnak, mint további szerencsésebb munkásságuk előfeltételeinek, de korántsem egyedüli életcéljoknak. A különböző bizonyítványok csak

egyik eszközét nyújthatják további haladásuknak, az egyetemi oktatás valódi célja ezzel nincs betöltve, mert az csak akkor lesz teljes, ha a külső képesítés megszerzése mellett nem feledkeznek meg amaz általános műveltség megszerzéséről sem, mely a midőn a szellemi tornára megedzi lelküket, megadja annak azt a belső képesítést is, hogy életpályájuk további haladásában nemcsak az ismeretek bizonyos készletével rendelkezzenek, hanem egyszersmind elnyerjék azt a szellemi ruganyosságot is, mely új meg új feladatok felmerülésénél képességet ad Önöknek újabb és újabb elmélyedésre. Az iskola, még ha egyetem is, senkit sem taníthat meg minden szükséges ismeretre. Abból, a mit az élet Önöktől kívánni fog, aránylag igen keveset vihetnek el innen teljesen kiformált megjegeczesedett alakban. Ha Önök csak ezt viszik el magukkal e falak közül, úgy feladatukat csak igen kis részben oldották meg. Feladatuk sokkal nagyobb és fontosabb része abban kell hogy álljon, hogy megszokják és megkedveljék itt körünkben a szellemi munkát, hogy tájékozást szerezzenek a legkülönbözőbb tanulmányokban, melyekre jövő életpályájukon szükségük lehet, hogy így minél tovább haladva majd künn az életben, folyton megújuló erővel aknázhassák ki azt a szellemi fegyvertárt, a melyet maguknak e helyen gyűjthetnek. Az élet későbbi folyamában nem egy pálya azért szakad meg idő előtt, mert a mindig komolyabb és komolyabb életfeladatok megörlik a munkakedvet, lemondást vonva maguk után ott, hol a lankadatlan erély újabb s újabb sikereket

tudna felmutatni. A szellemi munka megszokása, az abban rejlő minél nehezebben megszerezhető, annál édesebb gyönyör kell, hogy szorgalmunk legbecsesebb koronája legyen, mert csak ez fogja Önökben a legkésőbb korukig ébren tartani és teljes üdeségében megőrizni a tanulás és okulás ama folytonos és kiapadhatatlan képességét, a mi nélkül a szellemi foglalkozások terén nagy és maradandó sikereket elérni nem lehet.

És itt egy szavam van a tanuló ifjúságnak azon komolyabb részéhez, mely legalább a külső képesítés megszerzését lelkiismeretesen veszi. Éppen ennek körében mind erősebben kap lábra egy bal-szokás, mely jövőjére nézve végzetes lehet. Nem egy esetben látható, hogy szorgalmas, komoly fiatal emberek csak névleg egyetemi hallgatók, tényleg azonban valami hivatalos, vagy polgári állást foglalnak el, minél hamarább igyekezve kenyeret keresni. S ezt nemcsak azoknál látjuk, kiknek anyagi eszközei nem engedik meg, hogy idejüket egészen az egyetemi tanulásnak szenteljék, hanem igen sokszor a szerencsésebb anyagi helyzetben lévőknél is, kiknél az élet fokozódó igényei semmi mélységül nem szolgálhatnak. Ezeknek óhajtanék főleg lelkükre beszélni. Ha van takarékosság, mely pazarlás számába mehet, úgy ez azt az ifjúságot terheli, a mely, a nélkül hogy erre anyagi viszonyai kényszerítenék, igyekszik minél előbb valami állásba jutni, nem törődve azzal, hogy akkor idejének csak igen kis részét szentelheti a tanulásnak.

A pusztán csak a vizsgára való tanulás igen szomorú jelenség, még az ifjúság komolyabb és jobb

módú részében is. Ide alkalmazható a bibliai kép a tál lencséről, melyért annyian egy fényes örökséget adnak el. Tartsuk meg az egyetemi oktatás idejét minél kizárólagosabban és minél teljesebben a valódi szellemi kiképzésnek. Oly belterjesen és oly maradandó haszonnal tanulni, mint ebben a korban, nem fognak többé soha; és a mit ekkor vonnak el szellemük minél teljesebb kiképeztetésétől, az ezáltal előidézett kárt, az életpályák egy-két évvel gyorsítottabb megfutása soha nem kárpótolhatja. Mert a kifejlésében és megizmosodásában megakadályozott emberi szellem, az élet küzdelmeiben mindig ki lesz téve a korai fonnyadásnak és elgyengülésnek; és a mit a vámon megnyernek, azt a réven busásan elvesztik.

Mindazzal, a mit eddig mondtam, a tudományos kiképeztetésnek csak egyik és nem is legfőbb előnyét tüntethettem föl. Azzal, hogy Önök komoly és odaadó szorgalmukkal biztos állást, sőt vagyont, és mi ennél is több, hírt és dicsőséget érnek el, a tudományos munkásságnak csak kisebb jótéteményére mutathattam rá. Van a tudományos munkásságnak egy másik, ennél sokkal nagyobb jótéteménye is, és ez az öröm és vigasz azon kiapadhatatlan forrása, melyet csak a valódi műveltség nyújthat. Hogy egy közgazdasági kifejezést használjak, a műveltség nemcsak a termelésben fontos, hanem a fogyasztásban is, sőt itt még fontosabb. Mert a műveltség óriási ereje nemcsak abban nyilvánul, hogy jobb és számosabb fegyvereket szolgáltat nekünk életcéljaink elérésére, hanem és főleg abban, hogy az élvezetek és erőforrások

oly gazdag tömegét nyújtja, minőről annak, ki ily műveltségre nem emelkedik, sejtelve sem lehet. Ha bő ismeretek, kiváló elmeél és megfeszített munka segedelmével röpülve emelkedünk fokról-fokra pályánkon, nagy vagyonra és közbecsülésre, vagy épen ragyogó hírnévre téve szert, úgy ez bizonyynyal büszke elégtétellel töltheti el keblünket. De mindennél becsesebb és édesebb gyönyört nyújt a valódi műveltség még a legszerényebb hivének is azáltal, hogy egy kimeríthetetlen gazdagságú tündérvilágot nyit meg előtte, mely egyedül ad élvezet és erőt egyszerre.

A gyönyört és vigaszt, melyet a művészet és költészet nagy mesterei nyújtanak, a legegyszerűbb elme is megérti ugyan, de az a gyönyör és vigasz, melyet egy művelt szellem merít a lángelmék remekeiből, még is csak messze fölötte áll amaz öntudatlan érzelemnek, melylyel a nagy tömeg megelégedni kénytelen. Az a gyönyör és vigasz azonban, melyet csak a valódi műveltség adhat: az emberiség történetében és fejlődésében mutatkozó nagy törvények felismerése; a bennünket környező anyagi és erkölcsi világ számtalan tünéményének megértése; a jelenségek bensejébe való behatolás ott, a hol a tanulatlan elme legfőlebb egy homályos sejtelemig tud eljutni; mindez csak a tudományosan képzett elme kiváltsága. Pedig ezek oly élvek melyek igazibbak és maradandóbbak mindannál, mit bármi vakító siker nyújthat. S a siker nem is virul mindig nyomunkban. Gyakran a legnagyobb munka és szorgalom sem mutathat fel eredményt és a szerencse legelkényeztettebb

kedvenczeinek is kijut a megpróbáltatás nehéz óráiból. Önök, uraim, koruk irigylésreméltó kiváltságakép ma még törhetetlen bizalommal néznek a jövőbe, és én kívánom, hogy a jövő hozza meg Önöknek mindazt, mit tőle remélnék, de a balsikerek nehéz órái Önöket sem fogják megkimélni. Az élet nem áll pusztán örömekből. Legtöbbünknek életében az örömek csak elvétve virulnak, nehéz nélkülözések és keserű csalódások kiirthatatlan tövisei között. Nincs oly szerencsés élet, mely ezektől ment maradhatna, mert még ha zavartalan boldogságnak örvidenének is saját pályájukon, szenvedni fognak azok fájdalomában, a kikhez Önöket, legmelegebb érzelmeik vagy a legbensőbb vérkötelékek fűzik. Önök fiatalok ma még, körülvéve szerető barátokkal és rokonokkal, de eljő az idő, midőn megritkul Önök körül azok sora, kiket szeretettel ölelnek keblökre, midőn sziveikben nem egy boldog érzelem helyét csak egy fájó visszaemlékezés foglalja el. Az élet ezernyi viszontagságai várnak Önökre és a megpróbáltatás annyi nehéz órájában, midőn bántani fogja Önöket sértett önérzet és méltatlan mellőzés, szégyenítő kudarcz és bosszantó káröröm, midőn őszi levelek gyanánt hullanak le az élet fájáról azok, kik Önöket szeretettel vették körül és csalódni fognak azokban, kiket Önök vettek körül szeretettel; az élet e válságos, de kimaradhatatlan óráiban, ha nem is legnagyobb, de legállandóbb, az idő vasfogával és a balszerencse minden szeszélyével daczoló vigaszuk az a műveltség leszen, melynek alapjait most fogják lerakni. Mindaz, a mivel a kedvező szerencse játszi szeszélye jó

kedvében Önöket eláraszthatja: állás, vagyon és dicsőség veszendőbe mehet; de a mitől soha semmi hatalom nem foszthatja meg Önöket, az az öröm és vigasz ama kiapadhatatlan forrása, melyet csak az igazi műveltség adhat.

Ha nem a magyar ifjúsághoz irányulna szózatom, talán ezzel be is fejezhetném azt, a mit a tudományos munkásságra való ösztönzés érdekében mondandó volnék. De én a magyar ifjúsághoz szólok, melyet a tudományos munkásságra egy más, az egyéni érdek szűk körét messze meghaladó magasabb érdek is kell, hogy lelkesítsen.

Fajunk fenmaradása és virulása egy nagy státusbölcselelőnk szerint első sorban kulturális kérdés. Ebben a kijelentésben meg van adva az a nagy fontosság és súly, mely Önöket, az ország messze legnagyobb főiskolájának ifjúságát, hazánk övendő történetében megilleti. Nem akarok túlzásba esni és nem állítom azt, hogy a műveltség a legfőbb vagy épen az egyedüli tényező, melytől népek és országok sorsa függ. A történelem elég példát mutat arra, hogy a nagy műveltség egyedül nem mentett meg különben rothadt és elerőtlenedett nemzeteket. De az viszont tény, hogy műveltség nélkül a leghatalmasabb nemzetek sem voltak képesek az enyészettel dacolni. S ha ez így volt az emberiség egész történetében, kétszeresen így áll ez ma és különösen mi ránk nézve, nemcsak azért, mert korunkban a műveltség fokozódott hatalmi tényező, de és főleg oly körülményeknél fogva, melyeket talán nem igen méltattunk eddig-élé figyelemre.

Korunk az egységes államok kora. Mert csak az egységes állam képes polgárait olyan erőfeszítésre és áldozatkészségre nevelni, a melyek nélkül a modern állam nagy igényeinek meg nem felelhetne.

Ezt az állami egységet azonban a mi hazánknak csak egy hatalmas nemzeti kultúra adhatja meg és ez a nemzeti kultúra t. Uraim Önöktől várja, ha nem is megteremtését, de mindenesetre továbbfejlesztését és teljes virágzásra juttatását.

Nemzeti kultúra! Álljunk meg e fogalomnál egy pillanatig, mert alig van szó, melyet az utóbbi időben annyit hangoztatnának, a nélkül, hogy annak csak megközelítőleg is világos és határozott értelmét megadnák.

Lehet-e e szó alatt valami olyast érteni, mi az idegen népek kulturájától teljesen elütő vagy független? Bizonyynal nem. A kultúra természeténél fogva nemzetközi és mint ilyen kizárólagos nemzeti nem lehet. Kultúra, a mely ki akarna magát szakítani a művelt népek közösségéből, a mely nem akarna más művelt népektől tanulni, azokkal együtt haladni, egyenes képtelenség. Egy ilyen elzárkózott nemzeti kultúra nem a haladást, hanem a hanyatlást jelentené és alaposabb bírálat után még a nemzeti jelleg tekintetében is csakhamar csalogódásnak bizonyulna: Mert igen sok esetben a szokások és felfogások, melyeket azok védelmezői a haladó műveltség elítélésével szemben mint hamisítatlan nemzeti jellemvonásokat dicsőítettek, elfogulatlan vizsgálat után csak egy elmúlt civilizacionális fokot jeleznek. Voltak emberek,

kik a derest, mint az igazságszolgáltatás specziális magyar intézményét siratták, mintha a mogyorófa-pálcza ez ország határain kívül soha és sehol másutt nem suhogott volna szerencsétlen áldozatai felett. És vannak emberek, kik a cigányzene országszerte ismeretes kultuszában, a fülébe muzsikáltatásban, a magyar géniusz hamisítatlan megnyilatkoztatását tisztelik, holott egy nálunk kevésbbé civilizált szomszéd népnél, melyről a cigányt sok helyütt nevezik, a cigányzene élvezete egészen hasonlóan választékos extazisok kíséretében történik.

Nemzeti kultúra alatt csak oly kulturát érthetünk, mely folytonos érintkezésben marad a többi haladottabb népek kulturájával, elsajátítva, de egyszersmind áthasonítva mindazt, mi abból céljainak megfelel, és így egyformán távol marad a szolgálai utánzástól mint az elfogult önimádástól. Az ilyen nemzeti kultúra megteremti az ország minden népfiának szellemi egységét, mert oly műveltséget ad, mely minden más nép műveltségét együttvéve nyújtja, kiválasztva és feldolgozva abból mindazt, mi nekünk leginkább megfelel. De az ilyen nemzeti kultúra még kizárólag egy fajé sem lehet, legyen az bár maga az uralkodó államalkotó faj. A magyar nemzeti kulturában a magyar faji jellegnek kell természetesen az uralkodónak lennie, mellette azonban fel kell vennie mindazon fajok kulturáját is, melyek a nemzetet alkotják, és ez fogja a magyar kultúra szépségét és varázsát a legteljesebben érvényre juttatni, a mint hogy ez ország lakóinak típusai közt nem az a legszebb, a melyben a magyar természet-

rajzi faj a legtisztábban van megőrizve, hanem az, a mely a legsűrűbb érintkezésbe jutott a nemzetközi áramlatokkal, és az, a melyben a többi fajok keresztezése a magyarral a legteljesebben ment végbe.

Törvénykönyveink kimondják az egységes magyar nemzetet, de hogy az írott betű hussá és vérré váljék, hogy a nem magyar nemzetiségek minden tagja a magyar haza igaz és hű fiának érezze magát, ezt a nagy és fenséges munkát, melyet őseink fegyverrel kezökben kezdetek meg, azt Önöknek kell a kultúra vértelen de nem kevésbé nehéz és nem kisebb önfeláldozást igénylő munkájával megvalósítaniok. A pusztá erőszak kora elmúlt visszahozhatatlanul. Az ma csak martýrokat teremtene és nem proselytákat. A mai magyar állam megteremtői bölcs óvatosságtól vezetett kiméletes kézzel körvonalozták azon határokat, melyeken belül a nemzetiségek egyéniségének teljes szabadságot hagytak. És tették ezt azért, mert biztak fajuk békés áthasonító erejében; biztak abban, hogy az apák erélye meglesz a fiakban; biztak abban, hogy a jövő nemzedékek csüggedést és lankadást nem ismerő munkája meg fogja teremteni azt a magyar nemzeti kulturát, mely, a midőn a műveltség közkinségben részesíti a haza minden polgárát, bensőbbre fűzi a köteléket annak minden egyes tagja közt.

Ime, Uraim, ily nagy érdekek azok, melyek az Önök munkájához vannak kötve. Saját boldogságuk és nyugalomuk, fajuk és nemztök jövő fénye és hatalma mind attól függ, hogy hányan akadnak

Önök közt, kik kötelességeiket komolyan veszik, Munka, munka és ismét munka az, melylyel Önök minden irányban feladatuknak a legbiztosabban megfelelnek. Ez legyen az Önök vezércsillaga, mert ez a jelvény a melyben győzni fognak. Ez lebegjen Önök előtt a tanév alatt, melyet ezennel megnyitok.

